

Književna poročila

Radivoj Peterlin-Petruška, Po cesti in stepi. Izdala „Slovenska Matica“ v Ljubljani 1912. M. 8°. 125 str.

Čitateljem slovenskih beletrističnih listov je Petruška star znanec. V „Zvonu“ in „Slovanu“ so izhajali njegovi verzi, skromni sicer, a domači. Dočim pa si človek pri površnem branju njegovih pesmi poprej ni mogel ustvariti o poetu nobene enotne sodbe, je vtis zdaj, ko leži pred nami zbornik teh zbranih in izbranih, večidel ponatisnjenih pesmi in pesmic, vsekakor nekoliko zaokrožen in enoten. Ne rečem, da je Petruška to, kar imenujemo literarno: izrazita umetniška individualnost. On je gorenjski fant, kot se zdi, brez posebnih pretenzij za tisto „visoko“ umetnost. Tudi moderen ni. Njegovo čustvo je sicer nežno, a ni dovolj ofinjeno in iztančeno, da bi se nas dojmilo s tistim misterioznim čarom, kakor pesmi nekaterih modernih lirikov. Zdrav in močan, ljubi šalo in smeh; brez rafiniranih zank in sofistične pretkanosti je njegov duh. Težkih pesmi ne piše. Filozofski, refleksivni verzi se mu sploh ne posrečijo. A tista široka odkritosrčnost, nekoliko naivna in nekoliko šegava, ki je tako znamenita in značilna poteza gorenjskega značaja, je tudi njegova last. Tako je Petruška pol kmet, pol inteligent. In zategadelj ljubi odkritost, preprostost in jasnost izražanja. Take so njegove pesmi:

Moje pesmi jasne so, priproste,
ko cvetlice v gajih in na polji,
v mraku v tugi nagnejo glavice,
v krasni dan so pri najboljši volji. (5.)

Kaj ne, kako bore malo je potreba, da se raztužijo te pesmi, kako malo, da se ovesele? . . .

A v Petruški polje tudi potepuška, ciganska kri. In to je, kar ga po mojem mnenju najbolje karakterizira kot sodobnega inteligenta. To nemirno potovanje iz kraja v kraj, mrzlično hlastanje za novimi vtisi ljudi in krajev, to skitalstvo in nestalnost bivanja, kakor odznak notranje neskladnosti in neumirjenosti naše — to vse je v krvi nas, ki stopamo s časom in živimo v nervoznem stoletju zračnih poletov, odkritja zemeljskih tečajev, do rafiniranosti razvite turistike. — In Petruška potuje vsevprek po cesti in stepi:

Življenje je moje popotni le dan,
zdaj krenem na jug, zdaj na severno stran,
saj brez kraja je svet in brez konca je cesta . . . (19.)

In tako ga vidimo gladnega in bednega v kraljevem parku v Kristjaniji ob šumeči fontani, v norveških gorah, nad Ševčenkovi grobom, razsanjanega v svetlo prošlost ukrajinske slave . . . Žalost in radost sta mu na potu zvesta druga, kakor pač nanese čas in naključni slučaj:

Kot sem prišel, tak spet odidem
tja, kjer doma je nepoznani Bog,
kot me poslal, tak ž njim se snidem,
ves praznih rok, neskrben in ubog. (41.)

Zato ne pozna obupa, a kako šele tistega pesimističnega cinizma potepuškega, ki se mi na priliko vidi tako značilen za VI. Levstikovega „Vagabuda“ in ki meditira: „Ob ravni beli cesti se bom obesil jaz“ ...

Petruška je, dasi živeč na tujem in dasi nam tupatam zapoje o kazakih in hajdamakih, tako pristen slovenski človek, kot malo naših poetov. Vse njegovo stihotvorstvo se zelo naslanja na ton naše narodne pesmi. Pač se mu v ritmiki in dikciji poznajo sledovi ruske in maloruske poezije. Puškin, Lermontov in posebno Koljcov so mu menda dobri znanci. Pozna tudi Ketteja, Župančiča in Aleksandrova. Vzlic temu pa dobi semintja njegova pesem čisto originalno potezo:

Ljubezen moja je ko Lamberg silna,
in kakor voda v Savi tak obilna
in stalna je ko očka naš, Triglav,
goreča je ko sorške rude splav. (7.)

Morebiti majhno pretirano, a originalno, fantovsko, po domače povedano, ne? Škoda le, da takih izrazitih potez ni mnogo v pesmih in da se kopica verzov utopi v povprečnost, tako da čitatelju ne ostane skoraj nič od vseh prebranih besed. A napiše zopet s svojim čustvenim, intuitivnim, izključno liričnim temperamentom pesmi, polne naravne lepote, po načinu Cv. Golarja: „Sv. Ana“, „Svetlo se mi zdi življenje“, „Na nebu migljajo zvezdice ...“ in dr. „V samostanu“ in „Poletna slika“ je dvoje čuda lepih slik, prva ubranostna, druga bolj zračna in barvna.

Epik Petruška ni. „Balada o šmarnicah“ pač ni — balada, tudi iskreno občutena „Imel ni mladenič nikogar ...“ je bolj lirično, nego epično pripovedovana.

No, meni je najdražji, kadar se ves vda spominu prošlih zgodb in rodnega kraja. Tedaj se mu segreje čustvo, dobi sveži izraz, pa naj si ga zamami spomin na nekdanjo ljubico, ali naj zazre skozi daljnogled svojega srca domače planine, „gorski velikani“ Sedlo, Planjava, Brana in dr., in pod njimi stari grad in rojstno mesto — „ljubezni mesto, tihega kovarstva“, Kamnik. In želim mu srečno in plodonosno pot po cesti in stepi! —

Kar se tiče zunanosti, knjiga ne dela Matici poklona. Te neokusne, sivo-barvne platnice niso za oči količkaj razvajenega bibliofila. Matica Hrvatska ima boljši okus. Tudi glede korekture knjige bi se pripomnilo marsikaj, in da ni pri-dejanega niti kazala pesmi, jako moti čitatelja.

Fran Albrecht.

Zabavna knjižnica. XXIV. zvezek. Izdala in založila „Matica Slovenska“. V Ljubljani, 1912. 80. 122 str.

Trije pisatelji so zastopani letos v Zabavni knjižnici: F. Milčinski z novelo Zločinci in s člankom Mladih zanikarnežev lastni življenjepisi, Josip Premk s črtico Madež in dr. Ivan Lah s povestjo Mojster Roba.

Milčinski ima prijeten slog, poleg tega je veščak na novo odkritem polju mladinskega varstva, kjer mu nudi praksa obilno zanimivih slučajev. Zato je prav, da seznanja z njimi tudi občinstvo, naj si je potem oblika leposlovna ali znanstvena. Jurist, ki vidi dan za dnem pred seboj same paragrafe, ki čakajo kakor vojaki samo na njegov migljaj, pride slednjič do mnenja, da ga že ni med nami, ki bi smel brez strahu in sramu pogledati vsakemu § v mrki obraz. Vsi smo zločinci, nekateri očitni, še več pa je takih, ki so še pravočasno skrili kočljivo dejanje v najtišji kot svojega srca; na zunaj pa nastopajo kot dostojni ljudje, ki se smejo zgražati nad splošno pokvarjenostjo. Posebno vrsto tvorijo oni, ki grešijo takorekoč iz plemenitih nagibov, kakor major Davorin Trn, ki iz samega človekoljubja ubije pijanca Koržeta. Kdor

„Ljubljanski Zvon“ XXXIII. 1913. 2.

8